

ERDÉSZETI LAPOK

XLII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

X. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hónap 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

(Telefon: 37—22.)

A felső erdészeti szakoktatás reformja.

Irta: *Bund Károly.*

Felső erdészeti szakoktatásunk egy új korszak küszöbén áll. Azok a tárgyalások, amelyek az erdészeti akadémia újjászervezése ügyében a közel múlt évek folyamán megindultak s amelyekről az Erdészeti Lapok m. é. IV. füzetében megemlékeztünk, befejezést nyertek, sőt azok eredménye ma már a selmeczbányai „*bányászati és erdészeti főiskola*” új tanterve és rendszabályai alakjában előttünk is fekszik.

A midőn az említett helyen akadémiánk reformjával foglalkoztunk, annak a kívánságnak adtunk kifejezést, hogy szakoktatásunk ügyének ily hosszú stagnációja után most már elhatározó, nagy lépés történjék, amely tényleg haladást jelent. Kifejezést adtunk annak a nézetünknek is, hogy a székhely kérdésének megoldását ezuttal nem várhatjuk, de

nem számíthatunk a bányászati szakoktatástól való különválásra sem.

Ez a két régi, sarkalatos óhaj tényleg nem is ment teljesedésbe, de az igazság ellen vétenénk, ha e helyen elismernők, hogy ennek daczára főiskolai oktatásunk mostani reformja mélyreható és nagyjelentőségű, s hogy az időnkint eddig is tapasztalt apróbb módosítások helyett ezuttal új szerves alkotásokkal állunk szemben, amelyeket — ha egymás tekintetben való kiegészítésüket is kell kérnünk — szép hivatásunkért dobogó szívünk egész melegével kell üdvözlönnünk, mert biztosítékát nyújtják annak, hogy utódjaink a tudás gazdagabb fegyvertárával fogják a hazai erdőgazdaságot művelhetni.

Az eddigi m. kir. bányászati és erdészeti akadémia újjászervezése, amely Ő Felsege f. é. augusztus hó 3-án Ischlben kelt legfelső elhatározásán alapszik, elsősorban módosítja az akadémia czimét, amely ezentul „m. kir. bányászati és erdészeti főiskola“ lesz. Újabb időben az a nézet jutott érvényre, hogy a „főiskola“ elnevezés magasabbrendű tanintézetet jelöl meg, mint az „akadémia“ szó s így e névcseré ellen, amely egyuttal teljesen magyarrá is teszi a tanintézet czimét, kifogás nem emelhető, sőt arra, a már eddig a főiskolai czimet felvett más felső tanintézetekre való tekintettel, szükség volt.

A főiskola négy szakosztályra oszlik és pedig: a bányamérnöki, fémkohómérnöki, vaskohómérnöki és az *erdőmérnöki* szakosztályokra. A tanulmányi idő minden egyes szakosztálynál *négy évre* terjed. Azok, akik a főiskolát elvégezték és a választott szak körébe tartozó rendszeres üzemnél legalább két évet gyakorlati szolgálatban töltöttek, államvizsgára jelentkezhetnek s annak sikeres letevése után *mérnöki oklevelet* nyernek. Az új tanrendszer az 1904/1905-iki tanév,

azaz f. hó elején lép életbe és az első évre beiratkozó hallgatókra föltétlenül kötelező.

Az erdőgazdasági tudományok tehát ezentul a főiskolának csak egy szakosztályában szerepelnek és az erdészeti felső szakoktatásnak az a kettéoszlása erdészeti és erdőmérnöki tanfolyamra, amely az 1872. évi szervezés óta fenállott, ezzel megszűnt. Nem is birt az belső jogosultsággal sohasem, mert az erdőgazdának a műszaki tudományok ama részére, amelyet az u. n. erdőmérnöki tanfolyamon elsajátított, a gyakorlati életben szüksége ugyszólván sohasem volt. Nem biztosított azonban e tanfolyam egyébként sem előnyöket annak, aki elvégezte. Az államszolgálatban egyáltalában nem különböztette meg sem törvény, sem rendelet az eddigi erdőmérnöki kvalifikációt az erdészeti szakiskolát végzetek minősítésétől s a tisztviselők előmenetelénél sem játszott az szerepet. Ily körülmények között egészen természetes, hogy az erdőmérnöki tanfolyam valami népes az akadémia legnagyobb látogatottságának idején sem volt, hanem csak néhány kevés hallgatóval birt, sőt ha jól értesültem, hallgatók hiányában időnkint egyáltalában szünetelt. A szakoktatás eddigi kettéosztásának megszüntetésén tehát éppenséggel nincs okunk sajnálkozni, hanem örömmel vettünk tudomást arról, hogy az eddigi erdészeti tanfolyam fejlesztetett ki négy évre terjedő erdőmérnöki szakosztálylyá némely tárgy tananyagának kiterjesztése, nemkülönben több új, a gyakorlati életben érvényesíthető tantárgy felvétele által.

Az erdészeti s a velük kapcsolatos tudományok fejlődése és az erdőgazdaság gyakorlati életében nélkülözhetetlen jogi ismeretek tanításának szükségessége immár elkerülhetetlenné tette több tantárgy óraszámának szaporítását, más tantárgyak kettéosztását és több egészen új tantárgy felvételét. Ez azonban csakis az eddigi tanidőnek

felemelése és több új tanszék felállítása mellett volt keresztülvihető, mert a hallgatók sem voltak három éven belül jobban megterhelhetők s a tanári karra sem lehetett újabb terheket róni.

A tanidőnek 4 évre való felemelése és a tanrendnek ezzel járó bővülése az, ami főiskolánk színvonalát tetemesen emeli, az oktatást hatásosabbá teszi és így erdőgazdaságunk jövő fejlődésére közvetlen kihatással van. Teljes elismerésre méltó tehát a reformnak ez a mozzanata, amelylyel sok nagy államot, így pl. Poroszországot és Ausztriát is megelőztük.

A tanári kar eddigi túlterhelésén az erdészetet illetőleg három új tanszék létesítése hivatott enyhíteni. Értesülésünk szerint a növénytan, növénykórtan és faanatomia részére, továbbá az erdészeti földmérés tan, az erdészeti szállító eszközök és vadpatakszabályozás részére fog egy-egy új tanszék felállítani és részben ide számítandó a jogi tanszék is.

Ha tehát a növénytani tanszéket dr. Tuzson távozása következtében esetleg nem is fogja erdészeti szakférfiu elfoglalni, amire sajnos kevés a kilátás, akkor is, az erdészeti vegytant ide értve, öt erdészeti tanszék lesz főiskolánkon, a mi a multhoz képest lényeges javulást jelent.

Az akadémia reformálása azonban kihatással van államvizsgálati rendszerünkre is. A sikeresen letett államvizsga után a jelölt, a ki a főiskolán az új 4 éves tanfolyamot végezte, mérnöki oklevelet nyer s a főiskola új szabályzata közli is az új oklevél szövegét.

Az erdőmérnöki cím biztosítása az erdészeti főiskola végzett hallgatói részére egyik régi közóhaj teljesítése, a mely alkalmas arra, hogy az erdészeti címzések terén fennálló meglehetősen zavaros helyzet tisztázását előkészítse.

E tekintetben tehát szintén igen üdvös a főiskola tanszervezetének reformja, sajnálnunk kell azonban, hogy erre vonatkozólag több kérdés nyitva maradt, az ügy tehát ez alkalommal nem nyert oly mértékben megoldást, a mily mértékben az fennálló törvényeink keretén belül ezuttal szabályozást nyerhetett volna.

Tudvalevő dolog, hogy az Országos Erdészeti Egyesület az 1901. évben éppen az erdőmérnöki czim biztosítása érdekében az államvizsgai oklevél szövegének megfelelő módosítását kérte. E kérelem az új főiskolai tanrend keretén belül részben teljesült, a mennyiben a szabályzat az új 4 éves tanfolyam hallgatóira vonatkozólag e kérdést teljesen megoldja. Az egyesület kérelme azonban kifejezetten kiterjedt arra is, hogy a korábban kiadott honi oklevelekre, nemkülönben az 1867. év előtt Ausztriában kiállított felső államvizsgai oklevelekre nézve is kimondassék, *hogy azok az erdőmérnöki oklevéllel egyenértékűek és tulajdonosukat az okleveles erdőmérnöki czim viselésére feljogosítják*. Erre nézve az új szabályzat intézkedést nem tartalmaz, sőt 84. szakaszában határozottan kimondja, hogy „a régi tanrendszer alapján végzett jelöltekre nézve érvényben marad a m. kir. földmivelésügyi miniszter által az 1899. évi 76.886. szám alatt kiadott szabályzat“, vagyis az eddigi állapot fenntartatik.

Bár az alkalmaztatás minőségére nézve ez a megkülönböztetés káros befolyással aligha van, még sem tartjuk kívánatosnak, hogy a formai minősítés és czimzés dolgában egy tisztikarban válaszfal emeltessék. Ebben a tekintetben azt az érvelést, hogy eddig sem tömörültek az erdőmérnökök külön kasztta, nem fogadhatjuk el, mert egyfelől az erdészekkel azonos oklevelet kaptak, másfelől pedig elenyésző csekély számban voltak. Ezentul azonban lény-

gesen eltérő lesz az oklevél szövege, az erdőmérnökök száma pedig folyton emelkedni fog, míg ellenben a „régí stylü“ erdészek száma fokozatosan apad. Ugy hisszük, hogy a dolog erkölcsi oldala is elég nyomos indok ama reményünknek felkeltésére, hogy az eddigi államvizsgái oklevelek teljes egyenértékűsége pótlólag kétséget kizáróan ki fog mondatni.

Némely megjegyzésünk volna az új oklevél szövegére vonatkozólag is. Az oklevél a főiskola kinyomatott rendszabályai szerint a következő szöveggel bir:

„Mi, az erdészeti államvizsga bizottság alulirt elnöke és tagjai urát, ki n vármegeyében ben született, és szaktanulmányait a selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskola erdőmérnöki szakosztálya hallgatói számára előirt tantervnek megfelelően elvégezte, a *nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszter urnak* évi számu rendelete alapján Budapesten (évszám betűkkel kiírva) év hó napjain megtartott erdészeti államvizsga alkalmával az erdészeti tudományokból megvizsgálván, az erdőgazdaság önálló vezetésére ^{kitüntetéssel képesítettnek} _{képesítettnek} találtuk, a ránk ruházott hatalomnál fogva ezennel okleveles erdőmérnöknek nyilatkoztatjuk, minek hitelül részére az államvizsga bizottság nagy pecsétjével ellátott és saját aláírásunkkal megerősített ezen oklevelet kiszolgáltattuk.

Kelt Budapesten, stb.“

Ebben a szövegben „a reánk ruházott“ szavak előtt okvetlenül szükség van az „és“ szócskára. Ez egyébiránt valószínűleg csupán sajtóhiba, mely azonban egy oklevél szövegének hivatalos kiadványban való közlésénél elég kellemetlen.

Ennél lényegesebb kifogásunk az, hogy az új oklevél is megtartotta az államvizsga idejét megállapító, tisztán adminisztratív jellegű miniszteri rendeletre való hivatkozást.

Ez oklevélben szokatlan és a bányamérnöki oklevelekben is hiányzik. Az oklevél adományozás jogának kutforrása felső tanintézeteknél tudtunkkal mindig Ő Felsege, a fenn közölt oklevél dült betűkkel jelölt része pedig azt a látzatot kelti, mintha az új erdőmérnöki oklevél jogforrása, minden más mérnöki oklevéltől eltérően, csupán egy miniszteri rendelet volna, a mi ismét az oklevél értékére nézve támaszthat bizonyos esetekben kétséget.

Ugyanezen okokból sajnáljuk, hogy az új erdőmérnöki oklevél szövege kétségben hagy az iránt, hogy ki ruházta fel az erdészeti államvizsgáló bizottságot azzal a hatalommal, hogy valakit okleveles erdőmérnöknek nyilatkoztasson? A bányamérnöki oklevelek világosan kimondják, hogy „Ő Csász. és Apostoli Királyi Felsege által reánk ruházott hatalomnál fogva“ stb.

Mindenesetre feltűnő ez a különbség a bányamérnöki és erdőmérnöki oklevelek szövegében és korántsem jelentéktelen, mert alkalmas arra, hogy az erdőmérnöki oklevélre bizonyos árnyékot vessen.

Az oklevél szövege tehát újabb gondos revízió alá volna veendő, a mely e hiányokat, a melyek nem pusztán szépség hibák, hanem az oklevél belső értékére is kihatnak, kiküszöbölné.

Az államvizsgai szabályzat egyebekben azonos maradt az eddigivel. Ebben sem nyugodhatunk meg teljesen, mert egyes, megalkotása óta nyilvánvalóvá lett hiányait ez alkalommal ki lehetett volna pótolni.

E hiányai különösen abban nyilvánulnak, hogy míg a bányamérnöki államvizsgán a főiskolai tanári kar a szabályzat értelmében több tagjával van képviselve és az oklevelet is a rektor és a szakosztály főnöke állítja ki, addig az erdészeti államvizsga-szabályzat szövege szerint egyáltalában

nincsen kimondva, hogy az erdészeti főiskola tanárai hivatalból tagjai az államvizsgáló bizottságnak s hogy egyikük minden alkalommal meghívandó az államvizsgára. Szóval államvizsgálati szabályzatunk a tényleges gyakorlatot sem juttatja kifejezésre s e szabályzat szavai szerint nem eshetnék kifogás alá, ha a főiskolai tanári testület a bizottságból teljesen kizáratnék.

Van a hagyományon kívül éppen az erdészeti államvizsgánál bizonyos belső indokltsága annak, hogy az a gyakorlati erdőgazdaság képviselőinek bevonásával történjék, de azért a tanári testület fokozott részvételét az erdészeti államvizsgákon szükségesnek tartjuk s minimális kivánságunk e tekintetben, hogy az erdészeti tanári kar hivatalból legyen tagja az államvizsgáló bizottságnak és minden egyes vizsgán legalább két tagja által legyen képviselve. Ennek megfelelően a vizsgáló bizottság ezentul az elnökből és három helyett *négy* vizsgáló biztosból állana. Tagjainak páratlan száma abból a szempontból is előnyös volna, hogy az ellentétes szavazatok száma egyenlő sohasem volna.

Mielőtt ezek után az új tanrend részletesebb ismertetésére áttérnénk, kutassuk még azt, hogy az új tanrendszer mellett az erdészeti szakoktatás a bányászatitól függetlenebb helyzetbe jött-e?

Ebben a tekintetben némi örvendetes haladást konstatálhatunk, amely főleg abban nyilvánul, hogy a földmérés tan ezentul az erdőmérnököknek külön és pedig erdészeti szaktanár által fog előadatni, míg eddig közös tantárgy volt. Ezenkívül nagy fontossága az az újítás, hogy bár fővezetés szempontjából a főiskola ezentul is a pénzügyminiszter fenhatósága alatt áll, mégis az erdészeti ágazat tanulmányait és személyi ügyeit a földmívelésügyi miniszter intézi és rendelkezik egyszersmind az ezen ágazat céljaira

költségvetésileg külön tételekben megszabott hitelösszegek felett.

A rektort a főiskola tanácsa választja két tanév tartamára és pedig felváltva a bányászati rendes szaktanárok, az erdészeti rendes szaktanárok és a két ágazatnál közös tantárgyakat előadó rendes tanárok csoportjából. A megválasztott rektort a pénzügyminiszter előterjesztésére Ő Felsége erősíti meg. A prorektori tisztelet két év tartamára a rektornak közvetlen hivatali elődje tölti be.

Ezek a rendelkezések a rektorválasztás kérdését a paritás és méltányosság elvei szerint szabályozzák s így azokba úgy véljük valamennyi fél bele fog nyugodni s a még nem is oly nagyon régen e körül forgó vitás kérdések végkép letűnnek a napirendről.

Áttérve már most az új tanterv ismertetésére, e végből a 230—231. oldalakon szembeállítjuk az eddigi tantervet az újjal.

Osszehasonlítva a két tanrendet, a következő főbb változásokat észlelhetjük. *Teljesen új tantárgyak:* Általános geologia, kereskedelmi és váltó jog, agrikultur chemiai analysis, közigazgatási és magánjog, erdészeti administratio, erdészeti szállító eszközök és berendezések I. és II., mező- és legelőgazdaságtan, növénykórtan, gyümölcstenyésztés, fák anatómiája és fiziologiája, gyakorlati elektrotechnika, vadpatak-szabályozás, gyakorlati közigazgatás, erdészeti kísérletek.

Kiterjesztetett a földméréstan egy évre és több tantárgynál az előadási és gyakorlati órák száma szaporított.

Megoszlott a talaj- és klimatan, valamint az erdővédelem és az erdészeti törvények. Ez utóbbiak előadása, értesülésünk szerint a jogi tanszék feladata lesz; mi ezt a tantárgyat erdészeti szaktanár kezében óhajtanók látni, amint ezt már a múlt évben is kifejtettük.

Uj tanrend.

Téli félév.

I. évfolyam.

Nyári félév.

Tantárgy	Előadás	Gyakorlat	Tantárgy	Előadás	Gyakorlat
Mennyiségtan I. rész ...	8	6	Chemia II. rész ...	5	—
Ábrázoló geometria ...	4	—	Fizika ...	3	—
Chemia I. rész ...	6	—	Általános geológia ...	3	4
Konstruktív rajz I. rész ...	—	6	Technikai rajz I. rész ...	—	4
Nemzetgazdaságtan ...	3	—	Kereskedelmi és váltófog... Számviteltan ...	3 2	— —
	21	12		16	8
<i>II. évfolyam.</i>					
Növénytan I. rész ...	4	6	Növénytan II. rész ...	4	12
Mechanika és erd. géptan	5	4	Talajtan ...	3	4
Középités tan I. rész ...	4	4	Középités tan II. rész ...	3	6
Erdészeti állattan ...	3	2	Erdőbecslés tan ...	5	8
Klímatan ...	2	—	Közigazgatási és magánjog	3	—
Agrikultur chemiai analízis	1	4			
	19	20		18	30
<i>III. évfolyam.</i>					
Erdőérték számítástan ...	3	2	Erdőművelés tan ...	5	8
Erdőrendezés tan I. rész ...	4	4	Erdőrendezés tan II. rész ...	4	8
Erdészeti földmérés tan I. r.	4	4	Erdész. földmérés tan II. r.	3	8
Ut- és vasutépítés tan	3	2	Viz- és hidépítés tan ...	3	2
Erd. stat. és adminisztráció	3	—	Növénykörtan ...	2	—
Technikai rajz II. rész ...	—	6	Gyümölcsfa tenyésztés tan	1	2
	17	18		18	28
<i>IV. évfolyam.</i>					
Erdővédelem tan ...	3	2	Mező- és legelőgazdaságt... Halásztan ...	4 1	2 2
Vadászat- és fegyvertan ...	3	10	Gyakorlati elektrotechnika	3	2
Fák anatómiája és fiziológ.	2	2	Erd. száll. eszközök és be- rendezések II. rész ...	3	2
Erdészeti szállítási eszközök és berendezések I. rész ...	3	2	Erdőhasználat tan és erd. iparműtan II. rész ...	4	8
Erdőhasználat tan és erd- szeti iparműtan I. rész ...	5	4	Lövészet ...	—	8
Erdészeti törvények ...	3	—	Vadpatak szabályozás ...	2	—
			Gyakorlati közigazgatás ...	1	—
			Erdészeti kísérletek ...	—	4
	19	20		18	28

E d d i g i t a n r e n d .

Téli félév.

I. évfolyam.

Nyári félév.

Tantárgy	Előadás	Gyakorlat	Tantárgy	Előadás	Gyakorlat
Mennyiségtan I. R.	8	8	Erdészeti vegytan	4	—
Általános vegytan	6	—	Növénytan I. R.	4	8
Ábrázoló mértan	4	—	Ábrázoló mértan	4	—
Szerkesztési rajz	—	6	Szerkesztési rajz	—	6
Szabadkézi rajz	—	4	Szabadkézi rajz	—	2
Természetan	2	—	Térképrajz	—	4
			Természetan és elektrot....	5	4
	20	18		17	24
<i>II. évfolyam.</i>					
Növénytan II. R.	3	4	Középítészet ... — ...	3	6
Erdőhasználatlan	4	4	Talaj- és klimatán... ..	3	4
Állattan... ..	3	2	Erdőtenyésztés... ..	4	4
Erőműtan és erd. géptan...	4	4	Erdőbecslés... ..	4	4
Ásványtani encyclopedia ...	3	—	Geodesia I. R.... ..	4	8
Középítészet	4	6	Állami számvitel	2	—
	21	20		20	26
<i>III. évfolyam.</i>					
Erdőrendezés	5	2	Erdőrendezés	5	4
Erdészeti iparműtan	4	—	Víz- és hídépítészet	3	2
Erd. stat. és erd. irod. tört.	2	—	Nemzetgazd. és pénzügyt.	3	—
Erdőv. erd. vad. s urb. törv.	3	2	Gátak és gerebek szerk. ...	3	2
Hivatalos iránytan	2	—	Mezőgazdaságt. encyclop.	3	—
Erdőértékszámítás	3	2	Vadászat és gyakorlat ...	3	—
Vasút- és utépítészet	3	2			
	22	8		20	8

Teljesen elmaradt vagy az új tantárgyak egyikébe beolvasztott: az ábrázoló mértan második része, a szabadkézi rajz, az ásványtani és mezőgazdasági encyklopaedia és a gátak és gerebek szerkesztése. Elmaradt továbbá a régi erdőmérnöki tanfolyam tárgyaiból a mennyiségtan II. rész, az elemző térmértan, erőműtan és szilárdságtan, általános géptan és hőelmélet, a graphostatika és tüzeléstan.

Ha csupán a teljesen új tantárgyak tekintélyes sorozatán tekintünk végig, belátjuk, hogy a tanterv valóban érdemlegesen és előnyösen változott. Számos új tárggyal gazdagodott az, részben olyanokkal, amelyeknek ily részletes előadásával más főiskolákon nem is találkozunk. Így pl. az erdei szállítóeszközöknek és berendezéseknek az új tanterv egy egész évet szán, dacára annak, hogy az ut-, vasut-, hid- és vízépitészet külön tantárgyat is képez. Elismerését látjuk ebben annak, hogy hazánkban a közelebbi erdész-generációk elsőrendű feladata erdeinknek czélszerű és műszakilag tökéletes feltárása lesz.

A többi új tárgy is egészben véve az élet szükségletének és a tudomány haladásának megfelelően választatott s legfeljebb az erdőgazdasági politikát óhajtottuk volna még külön tantárgyként, talán a gyakorlati elektrotechnika helyett. Az erdőhasználat keretéből az erdei szállítóeszközök ismertetése teljesen kiválván, remélhetőleg alkalom nyílik ezen tantárgy keretén belül a faértékesítésre és a fakereskedelemre, nemkülönben a munkásügyre vonatkozó ismereteket az eddiginél jóval bővebben és behatóbban tárgyalni.

Egészben véve a tananyag ily nagymérvű kiterjesztése mellett úgy a tanári kar, mint a hallgatóság igénybevétele teljes lesz, dacára a tanidő meghosszabításának.

Ha már most a tantárgyaknak az egyes évfolyamokra való eloszlását tesszük tanulmány tárgyává, nem titkol-

hatjuk egy-más aggályunkat. Ilyen pl. az erdőrendezéstan és földméréstan párhuzamos előadása egy és ugyanabban az évfolyamban, holott a földméréstan korábbi előadásának az erdőrendezéstan előadója hasznát látná. Igaz, hogy ezen a tananyagunk kölcsönös egyetértéssel való elrendezése által némileg lehet segíteni. A fák anatómiáját hasonló okokból az iparműtan előtt óhajtánók látni, főleg azonban az erdőhasználatot egész terjedelmében az utolsó évfolyamból a harmadikba vélnök áthelyezendőnek s inkább az erdőrendezést tartanók alkalmasnak arra, hogy a negyedik évre maradjon. A gyakorlati erdőgazdaságnak két sarkpontja az erdőhasználat és az erdőművelés. A többi erdészeti tárgyak többé-kevésbé e kettőnek szolgálatában állanak, nem véve ki az erdőrendezést sem. Hogy tehát a hallgató jövő hivatásának egyik legfontosabb ágát, az erdő használatát, amelynek az erdőműveléssel együtt a többi tantárgy előadásánál mintegy háttérül kellene szolgálnia, csak az utolsó évben ismerje meg, azt természetszerűen nem találjuk. Különös előnyét látná az erdőhasználatot korábbi előadásának az erdei szállító eszközökről előadó tanár, kinek most az erdőhasználatot párhuzamosan kell előadásait tartani. A cserének hasznát vehetné azonban az erdőrendezéstan tanára is, mert az erdőrendezés II. része nem haladna párhuzamosan az erdőműveléssel, hanem e tárgyban már járatos hallgatóknak adatnék elő a gyakorlati erdőrendezés, amire szerény nézetünk szerint szükség van. Végül teljesülne ez egyetlen módosítással az a fenn kifejezett kívánság is, hogy a földméréstan előadása az erdőrendezéstanát megelőzze.

*

A erdészeti főiskola szabályzatait összehasonlítva az akadémia szabályzataival még a következő lényegesebb eltérésekre akadunk.

A hallgatók eddig rendesek, rendkívüliek és vendég-hallgatók voltak. Nézetünk szerint helyes az új szabályzat rendelkezése, a mely szerint csak rendes és vendég-hallgató van. Érettségi vizsga nélkül tehát még külön felvételi vizsga útján sem lehet ezentul a főiskolát — rendkívüli hallgatóként — rendszeresen látogatni. Vendégek csak egyes tantárgyakra iratkozhatnak be és indexet nem kapnak.

A régi szabályzat egyik gyakorlatilag ugyan nem érvényesült, de erkölcsi tekintetben az akadémia eddigi színvonalára nézve káros szakasza, a 17-ik, kimaradt az új rendszabályokból. Ez a szakasz lehetővé tette, hogy az akadémia látogatása nélkül is lehessen erdészeti minősítést nyerni. A ki ugyanis az érettségi vizsga után valamely rendszeres erdőgazdaságnál oly erdőtiszt mellett, ki az 1879. évi XXXI. t.-cz. 36. §-ában előirt akadémiai szakképzetiséggel s államvizsgálati oklevéllel bir, legalább három egymásután következő éven át szakadatlanul gyakorlati alkalmazásban állt s ezt az illető hivatalfőnök által kiállított s az illetékes erdőfelügyelő által láttamozott bizonyítvánnyal igazolta, az valamennyi tantárgyból magánvizsgát tehetett. Ennek lehetősége a jövőre nézve megszűnt.

Az új szabályzat 25. §-a szerint az ösztöndíjasok nemcsak a tanulmányutakon kötelesek részt venni, hanem a második tanév befejezésétől kezdve a nagy szünetekben megfelelő napidíj ellenében üzemi szolgálatot is tartoznak teljesíteni s erről jelentést tesznek.

Ez igen helyes ujtás, mely legalább az ösztöndíjasoknál pótolja némileg a más erdészeti tanintézeteken megkívánt *előzetes* gyakorlati szolgálatot, a melynek célja az, hogy a hallgatót jövőendő hivatásával megismertesse s ezáltal az előadásokat megkönnyítse. Arra nézve, vajjon ez az intézkedés csak az állami ösztöndíjasokra vonatkozik-e és hogy

csak állami, vagy más erdőbirtokokon is teljesíthető-e ez a szolgálat, a szabályzat némi kétségben hagy, abból azonban, hogy az ösztöndíjasoknak erre az időre napidíjak helyeztetnek kilátásba, arra következtetünk, hogy e célra kizárólag az állami erdőbirtok van kiszemelve. Valóban hasznos ez az üzemi szolgálat azonban csak akkor lesz, ha erre vonatkozólag az illető hivatalok megfelelő részletes utasítást nyernek. Erre a kérdésre egyébiránt alább még visszatérünk.

Az egyenruhát az új szabályzat is megtartja, pedig arra a főiskolán semmi szükség sincs. A galléron viselendő jel nincsen megjelölve. A szabályzat szó szerinti szövege szerint a főiskolai hallgatók is a XI. fizetési osztálybeli tisztviselőkhöz hasonlóan két tölgylevélcsillagot viselnének. (?)

Az egyenruha viselése egy különben szabad szervezetű főiskolán teljesen nélkülözhető, sőt nem is egészen komoly dolog, mely a főiskola színvonalát kedvezőtlen világításba helyezi. Bizonyos borzalommal gondolunk azokra az egyenruha-kombinációkra, a melyeket Selmezbányán láttunk. Ezek egyáltalában nem méltók egy főiskolához.

A főiskola szervezeti és ügyviteli szabályzatában feltűnik a főiskolai tanács és a rektor hatásköreinek csekély volta. Aránylag lényegtelen dolgok a minisztereknek vannak fentartva. Az általában érvényesülő centralisztikus rendszer és a hagyományos kamarális szellem nyomai ezek, a melyek egy főiskolával szemben aligha vannak helyükön. Felfedezhetjük ezt a felfogást az ügyviteli szabályzat néhány más pontjában is. Megcsillan akkor, a mikor a rektor kötelességei között felsorolja, hogy az a tanácsuléseken „a tanácskozás rendes menetét *sértő modorral* és a hivatalos érintkezésben meg nem engedhető fellépéssel *zavaró* tagokat szükség esetén rendreutasítja“.

Sokkal jobb véleményben vagyunk a főiskolai tanári karról, sem hogy annak szükségességét elismernők, hogy a rektor hatáskörének körülírásánál *ilyen* eshetőségekkel is számolni kellene. Teljesen elegendőnek tartottuk volna annak kifejezését, hogy a rektor a tanácskozást vezeti és annak rendes menetéről gondoskodik. Avagy az ügyviteli szabályzat a rektor nyomatékosabb jogkörét szükségesnek tartotta, mert oly kényszerházasságoknál, a milyenben a bányászat és erdészet a főiskolán él, a házi perpatvar elő szokott fordulni?

A tanintézet főiskolai jellegével szerény nézetünk szerint össze nem férő, a tanári karra nem éppen megtisztelő továbbá az ügyviteli szabályzatnak az a rendelkezése, hogy a rektor a tanítás tervszerű menete fölött örökösödik, *miről időnkint az előadások meghallgatása által köteles meggyőződést szerezni*. Középiskolákban a kerületi főigazgató meg szokott jelenni egyes előadásokon, főiskolákon azonban az ilyen merőben szokatlan dolog s a rektor megjelenése valamely előadáson nemcsak a bizalmatlanság látszatát kelti, hanem a tanítási szabadság korlátozásává is fejlődhetik. És vajjon az a bányász-rektor illetékes-e arra, hogy egy erdészeti tanár működését elbírálja, vagy megfordítva? És nem vezethet-e ez egyáltalában igen ferde helyzetekhez, tekintettel arra, hogy a rektori állás idővel más és más kézbe kerül?

A tanári kar előmenetelére nézve az mondatik, hogy a II. osztályu tanár (VII. f. o.) 10 évi *kifogástalan és eredményteljes szolgálat után* I. osztályu tanárrá (VI. f. o.) lép elő. Nekünk úgy tetszik, mintha a dült betűkkel szedett kitétel az előmenetelnek főiskolákon már a tanszabadság érdekében is szokásos automatikus voltát némileg csorbitaná.

Távol áll tőlünk, hogy a bürokratikus felfogás e meg-

nyilatkozásainak nagyobb gyakorlati jelentőséget tulajdonítunk, de ha csupán a szabályzat szépséghibáinak is minősítjük őket, bizonyos erkölcsi jelentőségük nem tagadható.

A gyakorlat szempontjából nagyobb jelentőségűnek tartjuk, hogy mint az eddigi, úgy, az új szervezés alkalmával sem történt elég gondoskodás arra nézve, hogy egyes kiváló szakőrök a főiskolán alkalmat nyerjenek tudományos működésre, s így a jövőben a tanszékek betöltése megkönnyíthessék. A magántanári intézményt ugyan mindaddig, a míg a főiskola Selmezbányán van, behozhatónak nem tartjuk, de ezt a célt némileg elérhetőnek véltük volna az adjunktusi állásoknak kevésbé alárendelt szerepkörrel való szervezése és magasabb fizetési osztályba való besorozása által is. Most az adjunktusi állás a X. és csak esetleg a IX. fizetési osztályba esik. Pedig nem arról van szó, hogy igen fiatal, a gyakorlati erdőgazdasággal kellően még meg nem ismerkedett szakférfiak jussanak az adjunktusi állásokba, hogy ott a tanársegédek módjára alárendeltebb segédszolgálatot teljesítsenek az illető tanár mellett, hanem arról, hogy a gyakorlati életben kipróbált, tapasztalatokkal és a tudományos munkálkodás iránt hajlammal bíró szakőrök foglalják el ezeket az állásokat. Ennek azonban előfeltétele az volna, hogy nekik valamivel szélesebb működési kör és a IX. és VIII. fizetési osztály javadalmi biztosítsanak.

*

A főiskola elvégzése után mint eddig, úgy ezentul is két évi gyakorlati szolgálatot kell a hallgatónak teljesítenie, hogy államvizsgára bocsáttassék. Nem zárkozhatunk el annak beismerésétől, hogy a midőn az egyetemen és müegyetemen 4—5 év alatt lehet oklevélhez jutni, ez a két évi gyakorlati idő elég súlyos feltétele az erdészeti szakoktatásnak, mely megszünteti az eddigi erdőmérnököknek biztosított egy évi

(kedvezményes) gyakorlati időt. Másfelől azonban az erdészeti szakoktatás szempontjából helyeselnünk kell a két éves gyakorlati idő fentartását, mert épen az erdészeti szaknál kell a teljes alkalmazhatóság elérésére az alapos elméleti oktatás mellett a gyakorlati tapasztalatnak is bizonyos mértékét megkivánni.

Az erdészeti pálya s nevezetesen az állami szolgálat mai kilátásai mellett, a melyeket az Országos Erdészeti Egyesületnek a földmivelésügyi miniszter urhoz f. évi június hó 8-án intézett felterjesztése (E. L. 1904. VI. 521—533.) minden tulzás nélkül feltár, a hat évig tartó kiképzési időt a várható javadalmazással, illetőleg az előmenetellel arányban állónak mondani nem lehet s ha a főiskola látogatottsága állandóan csekély marad, ezt mi nem a tanidő felemelésének, hanem elsősorban az erdészeti szolgálatnál épen most fennálló, lassankint a köztudatba átment rendkívül rosz kilátásoknak tulajdonítjuk. Nem is szabad tehát a kiképzés rovására a gyakorlati idő leszállítására gondolnunk, mert ezzel a főiskola látogatottabbá aligha lenne, hanem meg kell az erdészeti tisztikar nagyon kedvezőtlen helyzetét szüntetni s akkor ismét népesebbek lesznek a főiskola termei.*)

Ámde a gyakorlati kiképzésnek nemcsak idejét kell megszabni, hanem legalább ott, a hol az állam hatalma érvényesülhet, meg kell erre az eszközöket és a módot is adni.

Meg kell adni első sorban magán a főiskolán! A kisiblyei erdő teljességgel elégtelen arra, hogy a hallgatóknak már az elméleti oktatás közben az erdőnek és a gazdálkodásnak bizonyos tipikus képei bemutattassanak, de gazdasági felszerelése (utakkal stb.) és állabjainak minősége sem olyan, hogy ezáltal egy főiskola tanerdejévé minősülne.

*) Utólag értesültünk, hogy a f. tanévre nem kevesebb, mint 65 első éves erdőmérnök iratkozott be.

Élénk emlékezetünkben van még az az éles kritika, a mit egyik szaktársunk az 1900. évben a Wagner Károly emléktábla leleplezése alkalmával az utközben látott silány gyertyánsarjerdő láttára gyakorolt, a mely szerinte inkább valamely volt urbéres erdőre, mint az akadémia tanerdejére emlékeztet. Sajnos, hogy Selmezbánya városnak erdeje sem nyújt örvendetes képet. A hodrusi völgy gyönyörű jegenyefenyveseinek kihasználási és újraerdősítési módja, a mint azt 1900-ban láthattuk, épenséggel nem mintaszerű. A szélaknai és garamrévi kincstári erdők alkalmas közlekedési eszköz hijján nehezen közelíthetők meg s így csupán a vasutvonal mentén elterülő kincstári erdők jöhetnének számításba, ha ugyan megfelelőek, a mit részletes ismeretük nélkül nem tudhatunk. A menetrendtől független közlekedés kérdése talán egy megfelelően tágas mótorkocsi beszerzése és néhány kitérő építése által meg volna oldható, ha már mindenképen idegenkedünk attól, hogy ezt a kérdést a főiskolai székhely áthelyezésével gyökeresebben megoldjuk.

Szabályozni kell azonban az ösztöndíjasok szünidei üzemi szolgálatát és a főiskola elvégzése után teljesítendő gyakorlatot is. Ez természetesen csak az állami szolgálatba lépőknél lehetséges, másoknál nem. Abba bele kell nyugodni, hogy a nem állami szolgálatba lépők gyakorlati kiképzése igen különböző, nemcsak saját ambíciójuk különböző foka szerint, hanem a szerint is, a mint főnökük kiképzésüket szíven hordja-e vagy sem. De hogy ennek az állami szolgálatban is miért kell így lennie — pedig most így van — azt nem látjuk be. Nézetünk szerint tehát akkor, a mikor az erdészeti pályára lépő ifjútól megkivánjuk, hogy a főiskola elvégzése után még két évi gyakorlatot is teljesítsen, legalább az állami szolgálatra vonatkozólag gondoskodnunk kell arról is,

hogy ez a gyakorlat valóban sokoldalú és üdvös legyen. Legtöbb hasznát ennek maga az államerdészet látná.

Ez a cél elérhető volna, ha a gyakorlati szolgálat hasonlóan rendezetnék, mint Poroszországban, mire nézve egyik, úgy látszik figyelemben nem részesült közleményre utalunk, a mely az Erdészeti Lapok 1903. évi V. füzetében, a 497—503. oldalakon jelent meg. (A porosz államerdészeti szolgálatbalépés feltételei.)

E helyen csupán arra szoritkozunk, hogy ez ügy szabályozását újból a legmelegebben ajánljuk az illetékes körök figyelmébe.

*

Befejezve ezzel a felső erdészeti szakoktatás reformját kritikailag ismertető sorainkat, újból teljes elismeréssel adózunk a multtal szemben elért valóban lényeges sikerek kivivásáért, az erdészeti szakoktatásnak magas színvonalra való emeléséért, de egyuttal kérjük azon még mutatkozó hézagok betöltését, a melyekre teljes tárgyilagossággal és legjobb tudásunk és meggyőződésünk szerint reámutatni igyekeztünk.

A boszniai tanulmányut.

Az Országos Erdészeti Egyesületnek az az elhatározása, hogy a folyó évben Bosznia nagykiterjedésű erdőseibe tanulmányutat rendez, a mint most már konstatálhatjuk, nem volt meddő kísérlet, hanem testet öltve, a résztvevőknek rendkívül sok tanulságos tapasztalattal szolgált úgy erdőgazdasági szempontból, mint nem kevésbé egy minden tekintetben érdekes ország megismerése által. Ámde nemcsak tanulságos és érdekes volt ez az út, hanem azon valóban rendkívüli szívélyesség következtében, a melyet